

Рижков Дмитро Сергійович,

слухач 4-го курсу навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент **Процюк Олег Володимирович**

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КАТУВАННЯ

Враховуючи конституційні положення та вимоги міжнародно-правових актів, що захищають права людини, зважаючи на виявлені в Україні непоодинокі факти порушення прав людини, пов'язані із посяганнями на життя, здоров'я та гідність особи у вигляді заподіяння сильного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій, що є ознаками катування, вітчизняний законодавець ввів до кримінального законодавства України новий склад злочину – катування ст. 127 Кримінального кодексу України 2001 року [1], якого не знало попереднє українське кримінальне законодавство (ні Кримінальний кодекс УРСР 1924 року, ні Кримінальний кодекс УРСР 1927 року, ні Кримінальний кодекс УРСР 1960 року).

Наскільки важливого значення надає законодавець захисту права людини від протиправного посягання у формі катування свідчить те, що цей склад злочину поміщено у розділ II «Злочини проти життя та здоров'я особи» Особливої частини чинного КК України, а не до розділу III «Злочини проти волі, честі та гідності особи», хоча за ст. 28 Конституції України катування віднесено до таких дій, що принижують гідність особи.

Включення до КК України окремої статті зі складом злочину – катування – викликано тим, що в Україні у період, що передував прийняттю Кримінального кодексу 2001 року, систематично, особливо працівниками правоохоронних органів, допускалися факти застосування до особи побоїв, мучення або інших насильницьких дій, що завдавали сильний біль або фізичне чи моральне страждання і становили собою посягання на життя, здоров'я та гідність особи, тобто катування [2, с. 3–4].

Загальний кримінально-правовий аналіз катування (ст. 127 КК України) дає підстави для висновків, що в цьому злочині родовим

об'єктом є суспільні відносини, які забезпечують охорону особи, зокрема її життя і здоров'я, основним безпосереднім – здоров'я особи.

Об'єктивна сторона полягає у: а) діянні – завданні побоїв, мученні або інших насильницьких діях; б) наслідках, що виявляються в завданні сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання; в) причинному зв'язку між указаним діянням і наслідками (отже, склад цього злочину є матеріальним).

Суб'єктом є фізична осудна особа віком від 16-ти років (загальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом і спеціальною метою (примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, зокрема отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або покарати його чи іншу особу за дії, учинені ним або іншою особою чи в учиненні яких його або іншу особу підозрюють, а також залякування чи дискримінація його чи інших осіб). Кваліфікуючими ознаками (ч. 2) є вчинення його: а) повторно; б) за попередньою змовою групою осіб; в) з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Однак зазначимо, що законодавчо встановлені ознаки насильства при катування сформульовані занадто широко, що не сприяє точному його розумінню та призводить до помилок у правозастосуванні.

Хоча дефініція катування у ст. 127 КК України відповідає його визначенню, що закріплене у Конвенції, проте потребує суттєвого уточнення з врахуванням інтерпретації катування Європейським судом з прав людини.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2018. – 1064 с.

2. Катеринчук К. В. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання катуванню: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / К.В. Катеринчук; Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. – К., 2010. – 18 с.